

تغییرات و عوامل مؤثر بر کشتار گاو گله های شیری در استان خراسان رضوی در سال های

۱۳۸۷ تا ۱۳۹۰ (۲)

سمیرا سرو رستگار، عباسعلی ناصریان و محمد مهدی سرگلزهی

به ترتیب دانشجوی کارشناسی ارشد، استاد و دانشجوی دکتری تغذیه دام، دانشگاه فردوسی، دانشکده کشاورزی، گروه علوم دامی

*نویسنده مسئول: عباسعلی ناصریان، abasalin@yahoo.com

چکیده

مطالعه ای به منظور ارزیابی تغییرات میزان کشتار گاو و به ویژه گاو ماده در فاصله سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۰ در استان خراسان رضوی، اجرا گردید. در این راستا تأثیر تغییرات قیمت اقلام مختلف خوراکی در این بازه زمانی بر کشتار گاو نیز مورد بررسی قرار گرفت. بدین منظور داده های کشتار گاو و قیمت اقلام مختلف خوراکی به صورت ماه به ماه مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج نشان داد که در سال های ۱۳۸۷ و ۱۳۹۰ بیشترین کشتار گاو ماده با کمترین متوسط وزن کشتار رخ داده است که در این بین ۶ ماهه دوم سال ۱۳۹۰ بحرانی ترین شرایط را داشته است ($P < 0/001$). در بین اقلام خوراکی نیز، تغییرات قیمت سبوس برنج، جو داخلی، تفاله چغندر، کنجاله سویا خارجی، کاه گندم و دی کلسیم فسفات، بیشترین رابطه را با تغییرات کشتار گاو ماده در استان خراسان رضوی، به خود اختصاص داده بودند ($R^2 = 0/91$, $P < 0/001$). واژه های کلیدی: گاو شیری، اقتصاد، کشتار، خوراک دام

مقدمه

انسان ها از دیرباز برای تأمین نیازهای خود از حیوانات بهره می بردند. یکی از مهمترین حیواناتی که در زندگی انسان نقش بسیار کلیدی داشته است، گاو بوده است. گاوها علاوه بر فراهم نمودن نیازهای غذایی انسان ها، به جهت قدرت بالایی که از آن برخوردار بودند، برای انجام کارهای عملی نیز مورد استفاده قرار می گرفتند. در چنین شرایطی گاو جزئی از زندگی انسان بوده و برای بهره برداری از منافع آن، در نزدیکی انسان نگهداری می شده است. اما امروزه به خصوص در جوامع شهری، پرورش و نگهداری گاو با هدف بهره مندی از تولیدات آن بوده و به صورت متمرکز می باشد. در این حالت عرصه نگهداری از گاو، شرایط بنگاهی اقتصادی را دارد که هدف آن تأمین سود برای سرمایه گذار می باشد.

در جهت رسیدن به سود مطلوب لازم است که سرمایه گذار بتواند محصول تولیدی خود را با قیمتی بیش از هزینه تمام شده برای تولید آن، به بازار عرضه نماید. در صنعت گاوداری هزینه هایی که توسط سرمایه گذار جهت رسیدن به تولید پرداخت می شوند شامل هزینه های مربوط به تأمین خوراک گاو، هزینه های بخش ساختمان ها و تأسیسات گاوداری، هزینه های کارگری و هزینه های پیش بینی نشده مانند هزینه های درمان گاوهای بیمار، هزینه های تعمیر ساختمان ها و تأسیسات و غیره می شود که در این بین بیشترین سهم هزینه ای را، خوراک حیوان ایجاد می کند. منابع درآمدی واحدهای گاوداری نیز شامل شیر تولیدی گله، گوساله های نر و یا جوانه های پرواری، تلیسه هایی که برای جایگزینی در گله مد نظر نیستند، کود تولیدی و فروش گاوهای فاقد بازده اقتصادی به کشتارگاه می باشد که در این میان نیز، سهم عمده درآمد را شیر تولیدی به خود اختصاص می دهد. در صورتی که میزان هزینه ها از مقدار درآمد کمتر باشد، بنگاه اقتصادی (گاوداری) سودآور تلقی می شود. در کنار منابع درآمدی

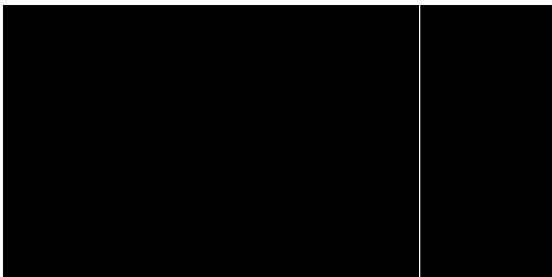
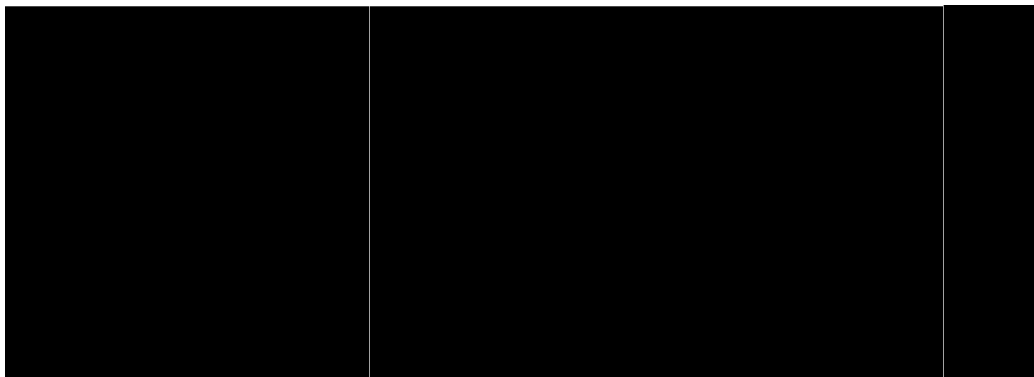
ذکر شده در شرایطی ویژه ممکن است مدیر واحد گاو‌داری، گاوهای ماده ای که از لحاظ اقتصادی دارای عملکرد مطلوبی نیز می باشند را، برای تأمین نیاز مالی به کشتارگاه بفروشد. چنین شرایطی نشان دهنده آن است که منابع تأمین درآمد گاو‌داری تکافوی بخش هزینه ای آن واحد را نداشته است.

مطالعه حاضر به ارایه ی گزارشی در رابطه با روند تغییرات میزان انتقال گاوهای ماده به کشتارگاه، در سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۰ هجری شمسی، در استان خراسان رضوی می پردازد.

مواد و روش ها

آمار کشتار گاو در منطقه خراسان رضوی با هماهنگی اداره کل دامپزشکی استان خراسان رضوی، از بزرگترین واحد کشتارگاهی منطقه شمال شرق کشور، مؤسسه صنعتی گوشت مشهد واقع در جاده مشهد- فریمان، اخذ گردید (شکل های ۱، ۲ و ۳). داده ها عبارت بودند از تعداد و وزن گاو ماده، تلیسه و گوساله نر کشتار شده در ماه های مختلف سال های ۱۳۸۷، ۱۳۸۸، ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ هجری شمسی که در غالب یک طرح کاملاً تصادفی مورد آنالیز آماری قرار گرفته و توسط آزمون دانکن در نرم افزار SAS نسخه ۹/۱، با یکدیگر مقایسه میانگین گردیدند.

اطلاعات مربوط به قیمت اقلام مختلف خوراکی در هر یک از ماه های سال های ۱۳۸۷، ۱۳۸۸، ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ نیز از طریق تارنمای شرکت پشتیبانی امور دام کشور وابسته به وزارت صنعت، معدن و تجارت، اخذ گردید (۳). این اقلام خوراکی شامل ذرت داخلی، ذرت خارجی، جو داخلی، جو خارجی، کنجاله سویای داخلی، کنجاله سویای خارجی، کنجاله تخم پنبه بهشهر، کنجاله تخم پنبه علی آباد، تفاله چغندر، سبوس گندم، سبوس برنج، ملاس، کنسانتره دامی، یونجه بسته، سیلاژ ذرت، کاه گندم، مکمل دامی و دو نوع دی کلسیم فسفات بودند. رابطه بین تغییرات قیمت هر یک از این اقلام خوراکی با میزان کشتار گاو ماده در هر ماه، توسط رویه Stepwise Reg نرم افزار SAS، نسخه ۹/۱ تعیین گردید.

نتایج و بحث

در جدول ۱ میانگین میزان کشتار گاوهای ماده، تلیسه ها و گوساله های نر، در فاصله سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۰ در مؤسسه صنعتی گوشت مشهد برای بازه های زمانی شش ماهه، ارایه شده است. شکل های ۱، ۲ و ۳ نیز به ارایه میزان کشتار ماهانه در سالهای ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۰ به ترتیب برای گاو ماده، تلیسه و گوساله نر، می پردازند.

براساس نتایج به دست آمده در رابطه با گاوهای ماده (جدول ۱ و شکل ۱) مشاهده می شود که در شش ماهه دوم سال ۱۳۹۰ میزان کشتار

گاو ماده در مقایسه با سایر زمان های مورد بررسی دچار افزایش

معنی داری ($P < 0/001$) گردیده است که این افزایش به ویژه در فصل زمستان این سال رخ داده است ($P < 0/001$)، داده ها نشان داده نشده اند). وجود اختلاف معنی دار در میزان کشتار گاو ماده به مفهوم آن است که در مقایسه با دیگر بازه های زمانی بررسی شده، در این دوره امکان نگهداری گاو و تأمین هزینه های آن توسط گاودار، ناممکن گردیده است. به بیان دیگر حضور گاو در گله فاقد سوددهی اقتصادی بوده است. این یافته ها بیانگر وجود شرایط نامساعد اقتصادی در واحدهای گاوداری استان خراسان رضوی در بازه زمانی ۶ ماهه دوم سال ۱۳۹۰ می باشد که سبب شده است گاودار جهت تأمین نیازهای مالی خود، گاو مولد خود را نیز به کشتارگاه ارسال نماید. میزان کشتار گاو ماده در بازه های زمانی ۶ ماهه دوم سال ۱۳۸۷ و ۶ ماهه اول سال ۱۳۹۰ نیز از میزان بالایی برخوردار است که می تواند بیانگر وجود شرایط نامساعد اقتصادی در این دوره ها نیز باشد. اما بر اساس این نتایج مشاهده می شود که ۶ ماهه اول و دوم سال ۱۳۸۹ کمترین میزان کشتار گاو ماده رخ داده است که بر این اساس می توان این دوره ها را بهترین زمان ها از لحاظ شرایط اقتصادی گله های گاوداری خراسان رضوی، نام برد. با دقت به نمودارهای ستونی شکل ۱ متوجه می شویم که روند کشتار گاو ماده از اواخر (اسفند ماه) سال ۱۳۸۹ شروع به رشد می نماید و در ماه های آخر سال ۱۳۹۰ (بهمن ماه) به اوج خود می رسد. بنابراین در ماه های پایانی سال ۱۳۸۹ شرایط اقتصادی مطلوب گاوداری های خراسان رضوی

(سود آوری) دچار کاهش شده است که به تدریج منجر به افزایش کشتار گاوهای ماده گردیده است. نکته بسیار مهم دیگری که می توان مشاهده نمود آن است که متوسط وزن کشتار گاوهای ماده نیز در فاصله ۶ ماهه های دوم و اول سال ۱۳۸۹ و ۶ ماهه دوم سال ۱۳۸۸ در بیشترین مقدار خود قرار داشته است ($P < 0/001$)؛ در این دوره های زمانی کمترین میزان کشتار گاو ماده نیز رخ داده است که به مفهوم

فراهمی بیشترخوراک برای گاو در این دوره ها بوده است که منجر به بالاتر رفتن متوسط وزن کشتار آن ها شده است. این موضوع نیز تأکیدی مجدد بر بهتر بودن شرایط اقتصادی گاوداری های استان خراسان رضوی در این دوره های زمانی و کاهش سود دهی آن ها در دیگر دوره ها، می باشد. چنین روندی در رابطه با متوسط وزن کشتار تلیسه ها و تعداد تلیسه های کشتار شده نیز مشاهده می گردد به گونه ای که کمترین تعداد تلیسه کشتار شده و در عین حال بالاترین متوسط وزن کشتار تلیسه ها مربوط به دوره های زمانی ۶ ماهه دوم سال ۱۳۸۹، ۶ ماهه اول سال ۱۳۸۹ و ۶ ماهه دوم سال ۱۳۸۸ می باشد ($P < 0.001$) که شاهد دیگری مبنی بر شرایط بهتر اقتصادی دامپرور، در مقایسه با دیگر دوره های زمانی می باشد. این در حالی است که کمترین متوسط وزن کشتار مربوط به ۶ ماهه دوم سال ۱۳۸۷، ۶ ماهه دوم سال ۱۳۹۰ و ۶ ماهه اول سال ۱۳۸۷ می باشد و بیشترین تعداد کشتار تلیسه ها نیز در همین دوره های زمانی مشاهده می گردد ($P < 0.001$).

محاسبات رگرسیون تغییرات قیمت اقلام مختلف خوراکی با کشتار گاو ماده نشان داد که تغییرات قیمت اقلام خوراکی سیوس برنج، جو داخلی، تفالو چغندر، کنجاله سویای خارجی، کاه گندم و دی کلسیم فسفات، بالاترین ارتباط را که معادل ۹۱٪ می باشد، با میزان کشتار گاو ماده در استان خراسان رضوی دارند ($P < 0.001$). از این یافته می توان چنین نتیجه گیری نمود که تغییرات قیمت در اقلام خوراکی ارزان قیمتی که عموماً جهت سیر نمودن دام مورد استفاده قرار می گیرند (سیوس برنج و کاه گندم) در کنار خوراک هایی که ضروری ترین نیازهای تغذیه ای حیوان را تأمین می نمایند و سهم عمده ای را در جیره آن به خود اختصاص می دهند (کنجاله سویا، جو و تفالو چغندر)، بیشترین تأثیر را بر اقتصاد دامپرور و در نتیجه ماندگاری گاوهای ماده در گله، می گذارند.

منابع

۱. ناصریان، ع.، صارمی، ب.، باشتنی، م. و فروغی، ع. ۱۳۸۴. پرورش، مدیریت و تغذیه گوساله. انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد، چاپ اول، ترجمه.

۲. <http://www.iranslal.com/>

Changes and Reasons of Dairy Cattle Slaughtering in Khorasan Razavi Province During 2008 to 2011

Samira Sarv Rastegar, Abasali Naserian, Mohammad Mahdi Sargolzehi

Master student, Professor and PhD student, Ferdowsi University of Mashhad, Department of Animal Science, respectively

*Corresponding E-mail address: abasalin@yahoo.com

The aim of this experiment was to investigate changes in cattle slaughtering during 2008 to 2011 in Khorasan Razavi Province. Also effects of changes in feedstuff costs on cattle slaughtering during this period were evaluated. For this purpose, monthly data of cattle slaughtering and feedstuff costs during 2008 to 2011 were analyzed. Results indicated that among these years, in 2008 and 2011, much more cows were slaughtered by much less mean slaughtering weight that among these the second biannual of 2011 had the most critical situation ($P < 0.001$). Among feedstuffs, changes in cost of rice bran, internal barley, sugar beet pulp, foreign soybean meal, wheat straw and dicalcium phosphate were more related to cattle slaughtering during 2008 to 2011 in Khorasan Razavi Province ($R^2 = 91\%$, $P < 0.001$).

Key words: Dairy cattle, economy, slaughtering, feedstuffs.